

Stockholms
stad

Årsrapport 2018

Funktionshinderinspektörer

stockholm.se

Årsrapport 2018

Funktionshinderinspektörer

Dnr: 3.4.2-406/2018

Utgivningsdatum: Februari 2019

Utgivare: Socialförvaltningen Avdelningen för stadsövergripande
sociala frågor

Kontaktperson: Lotta Hedstad och Linda Lantz

Sammanfattning

Funktionshinderinspektörerna har under 2018 sammanfattat sina granskningar i följande rapporter;

Självbestämmande och inflytande - kvalitetsgranskning av boendestöd. Dnr 3.4.2-723/2017.

Granskning av myndighetsutövning och utförande av insatsen boendestöd. Boendestöd är den insats som ökar mest inom både funktionsnedsättning och socialpsykiatri. Granskning genomfördes inom både funktionsnedsättning och socialpsykiatri i stadsdelsförvaltningarna Bromma, Kungsholmen och Skarpnäck. Granskningen omfattade även sex olika boendestödsutförare;

- Kommunala Boendestödet i Bromma
- Boendestöd Kungsholmen
- Omsorgshuset i Stockholm AB – entreprenad i Skarpnäck
- Sympati boendestöd AB
- Bra liv Sverige AB –boendestöd
- Mira - stöd och behandling AB¹

Hemtjänst till vuxna med minderåriga barn - råder likställighet i stadsdelarna? Dnr 3.4.2-259/2018

Hemtjänst är den vanligaste insatsen enligt SoL i Stockholms Stad för personer med funktionsnedsättning 0-64 år.² Granskning genomfördes vid beställarenhet funktionsnedsättning i stadsdelsförvaltningarna Skärholmen, Älvsjö och Östermalm. Granskningen omfattar samtliga identifierade pågående hemtjänstären den med barn i hushållet. Detta utgör 16 procent av de tre stadsdelsförvaltningarnas totala antal hemtjänstären den.

Inspektörerna konstaterar efter årets granskningar att det behövs ett utvecklingsarbete för att säkerställa den enskildes självbestämmande och inflytande i de båda insatserna hemtjänst och boendestöd. Det behövs även ett utvecklingsarbete gällande likställighet över staden för att garantera rättssäkerheten för invånare i behov av stödinsatser utifrån funktionsnedsättning eller sjukdom samt deras anhöriga. I granskningarna framträder en bild av att målgrupperna förändras. Det innebär en utmaning för både beställare och utförare. Även vikten av att se över insatsernas utformning och krav redan vid upphandling framkommer i granskningarna. Såväl flexibilitet som kompetensbehov behöver säkerställas för att möta de nya målgrupperna och säkerställa individernas olika behov.

¹ Under pågående granskning, i april 2018 sades tillsvidareavtalet enligt LOV för utförande av boendestöd för utföraren Mira - stöd och behandling AB upp av Stockholms stad.

² Socialtjänstrapport 2017

Innehåll

Sammanfattning.....	3
Inledning	5
Granskningar under 2018	5
Självbestämmande och inflytande - kvalitetsgranskning av boendestöd ...	6
Hemtjänst till vuxna med minderåriga barn - råder likställighet i stadsdelarna?	9
Analys av årets granskningar	14
Slutord	18
Uppföljning av tidigare granskningar	19
Planering 2019	20

Inledning

Stockholms stads funktionshinderinspektörer har till uppgift att granska kvalitet i biståndsbedömda insatser för personer med funktionsnedsättning som handläggs enligt socialtjänstlagen (SoL) och lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).³ Granskningar genomförs utifrån en granskningsmodell baserad på kvalitetsområden framtagna av Socialstyrelsen och Sveriges kommuner och landsting.⁴ Uppdraget har ett generellt brukarperspektiv. Kontakter med brukargrupper sker kontinuerligt för att ta del av olika målgruppers angelägna frågor. Bevakning av likställigheten över staden samt spridning av goda exempel är en viktig del av granskningarna i syfte att stimulera verksamheternas utvecklings- och kvalitetsarbete. Jämställdhet mellan könen och barnperspektiv ska i möjligaste mån belysas och lyftas fram.

Socialtjänstens arbete utgår ifrån lagstiftning och nationella styrdokument. I både LSS och SoL finns kvalitetsparagrafer. Enligt Socialstyrelsen och SKLs definition är god kvalitet när tjänsterna svarar mot de mål som beslutats, samt när tjänsterna

- bygger på respekt för människors självbestämmande och integritet
- utgår från en helhetssyn, är samordnade och präglas av kontinuitet
- är kunskapsbaserade och effektivt utförda
- är tillgängliga
- är trygga, säkra och präglas av rättssäkerhet i myndighetsutövningen.⁵

Granskningar under 2018

Funktionshinderinspektörerna har under 2018 sammanfattat sina granskningar i följande rapporter:

- Självbestämmande och inflytande - kvalitetsgranskning av boendestöd. Dnr 3.4.2-723/2017
- Hemtjänst till vuxna med minderåriga barn - råder likställighet i stadsdelarna? Dnr 3.4.2-259/2018

I denna årsrapport 2018 redovisas sammanslaget resultat för de tre granskade stadsdelsområdena i respektive granskning.

³ Instruktion funktionshinderinspektörer, KF/KS 2007:8.

⁴ Handbok för utveckling av indikatorer, För god vård och omsorg, Socialstyrelsen 2014.

⁵ <http://www.socialstyrelsen.se/indikatorer/godvardochomsorgsocialtjansten>.

Självbestämmande och inflytande - kvalitetsgranskning av boendestöd

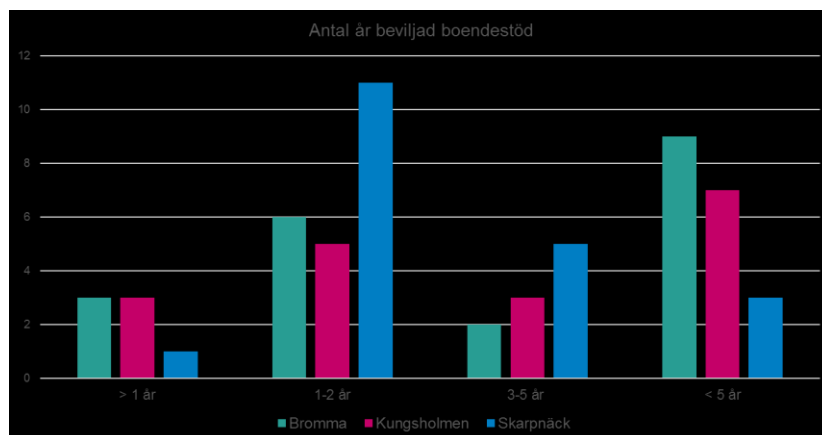
Under våren 2018 granskade funktionshinderinspektörerna myndighetsutövning och utförande av insatsen boendestöd utifrån kvalitetskriterierna självbestämmande och inflytande. Boendestöd är den insats som ökar mest, både i Stockholms stad och nationellt, inom både funktionsnedsättning och socialpsykiatri. Granskning genomfördes inom både funktionsnedsättning och socialpsykiatri i stadsdelsförvaltningarna Bromma, Kungsholmen och Skarpnäck. Granskningen omfattade myndighetsutövning samt sex olika boendestödsutförare;

- Kommunala boendestödet i Bromma
- Kommunala boendestödet på Kungsholmen
- Omsorgshuset i Stockholm AB – entreprenad i Skarpnäck
- Sympati boendestöd AB
- Bra liv Sverige AB –boendestöd
- Mira - stöd och behandling AB⁶

Det har i granskningsunderlaget eftersträvat en jämn könsfördelning samt åldersdifferens. Totalt 58 personakter, 27 kvinnor och 31 män granskades. Två ärenden inom socialpsykiatrin på Kungsholmen föll bort då de vid tiden för granskningen inte längre motsvarade uppsatta granskningskriterier. Granskningen genomfördes genom att följa hela processen från ansökan till daganteckningar för genomförandet av insatsen hos utförare.

Beslutstider och omfattning av beviljad insats

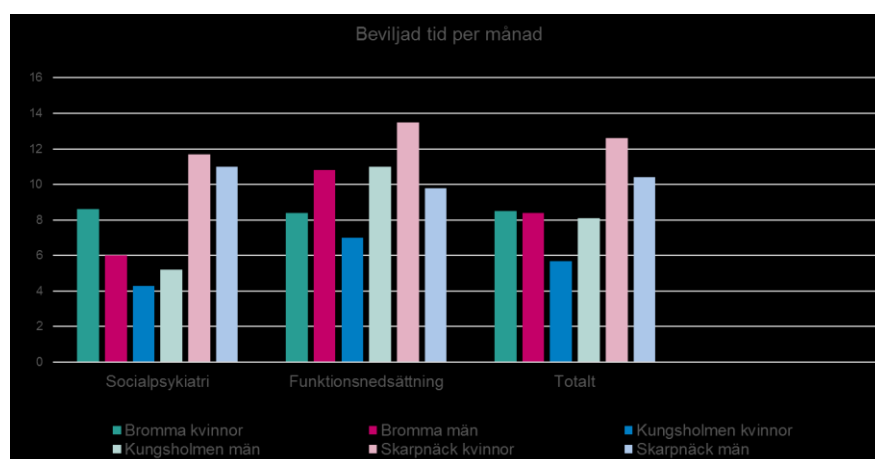
Det vanligaste är att insatsen pågått i 1-2 år eller över 5 år.

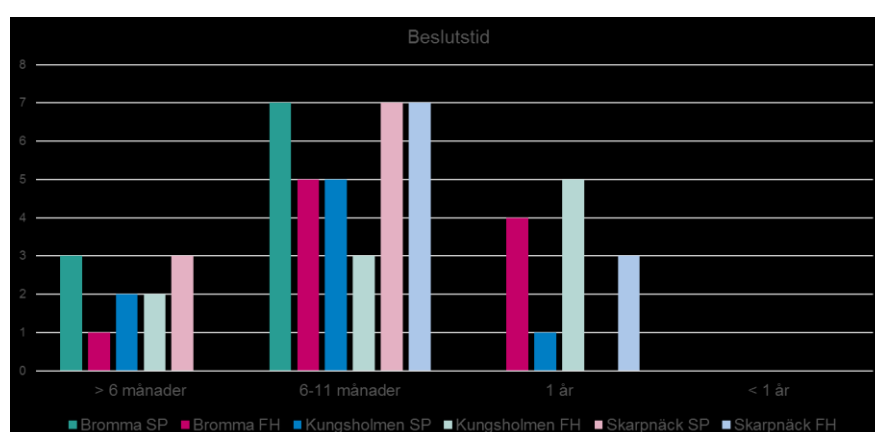
”Bästa resultatet sker genom relationsbildning. Det tar tid.”⁷

⁶ Under pågående granskning, i april 2018 sades tillsvidareavtalet enligt LOV för utförande av boendestöd för utföraren Mira - stöd och behandling AB upp av Stockholms stad.

I granskningsresultatet framkommer att boendestöd inom funktionsnedsättning beviljats i något högre antal timmar per månad än inom socialpsykiatri. Skillnaderna är små vilket kan tyda på likställighet – samtidigt lyfter samtliga boendestödsutförare funktionsnedsättning som en mer komplex målgrupp.

Granskningen visar att längden för beviljade beslut skiljer sig mellan socialpsykiatri och funktionsnedsättning. Enskilda inom socialpsykiatri i de granskade stadsdelsförvaltningarna tenderar att få kortare beslut än de aktuella inom funktionsnedsättning. Längre beslutstider innebär större trygghet för den enskilde och minskar den administrativa bördan för handläggare och utförare. Vanligast för de granskade ärendena är att beslutet gäller i sex månader. Inget av de granskade besluten gäller i mer än ett år.

Brukargrupp

Det är viktigt att boendestödet anpassas och utförs utifrån den enskildes livssituation. I granskningen framkommer att utförande av

⁷ Citat från dialogmöte med Boendestödjare, Omsorgshuset i Stockholm AB, 2018-03-16

insatsen boendestöd hos de kommunala utförarna inte efterfrågats annan tid än kontorstid vardagar. Hos flera av de privata utförarna är det dock vanligt att insatsen utförs även kvällar och helger. Uppdrag inom boendestöd ska kunna utföras av samtliga utförare, måndag till söndag mellan klockan 07 och 22 men det ska finnas skäl för att uppdraget ska utföras utanför kontorstid.

Det råder en samsyn hos beställare och utförare att det finns en skevhet i beviljandet av boendestöd till personer som bor i försöks- och träningslägenheter. Insatsen beviljas utan behovsbedömning och tenderar att bli tvingande för den enskilde.

I granskningen framträder en bild av att målgruppen för insatsen boendestöd förändras. Det kan innebära en utmaning för både beställare och utförare. Flexibilitet och kompetensbehov behöver säkerställas för att möta en målgrupp med mer komplexa behov såsom personer med högfungerande autism, förvärvsarbete och föräldrar till minderåriga barn.

Beställningar och Genomförandeplaner

Beställningarna utformas olika för insatsen boendestöd beroende på verksamhetsområde. I granskningen framkommer att handläggarna inte i tillräcklig utsträckning läser igenom genomförandeplanen när den inkommer. Detta resulterar ibland i att insatsen utförs utan att överensstämja med beställning, beslut och behovsbedömning. Vikten av samverkan mellan beställare och utförare för den enskildes insats är väsentlig för att nå målet med stödet.

Av de granskade ärendena har 81 procent en aktuell genomförandeplan. Av dokumentationen framgår att endast 33 procent av de enskilda varit delaktig i utförarnas upprättande av sin genomförandeplan. I flera ärenden överensstämmer inte genomförandeplanen med beställningen.

Löpande dokumentation

Granskningen visar att löpande, relevant och tillräcklig dokumentation behöver säkerställas i handläggningen såväl hos myndighetsutövande enheter som hos utförare. Det finns en risk att viktig information inte framkommer och förvaltas när dokumentation inte sker kontinuerligt. Kommunala boendestödet i Bromma och Omsorgshuset i Stockholm är två goda exempel där den enskildes delaktighet och önskemål är väl dokumenterad och utförandet av insatsen går att följa över tid. I flera ärenden är det svårt att följa genomförandet av insatserna då det endast

dokumenterats att insatsen *utförts enligt genomförandeplan*. Denna typ av dokumentation går inte att följa upp och bör därför, om utföraren inledningsvis önskar använda denna sammanfattande formulering, följas av en tydligare beskrivning.

Barnperspektiv

Totalt i granskningen finns dokumenterat att nio kvinnor och två män är föräldrar till minderåriga barn. Inte i något ärende finns dokumenterat att den enskilde bor tillsammans med partners barn. Flest personer i granskningen med minderåriga barn finns i Skarpnäck. Ingen person i de granskade ärendena i Kungsholmen är förälder till minderåriga barn

Genomgående i de granskade ärendena där minderåriga barn finns i familjen saknas information om barnets situation. Barnperspektivet behöver stärkas inom samtliga granskade verksamheter.

Information om att det finns barn i hushållet lämnas i flera fall inte av beställaren till utföraren. Skarpnäcks stadsdelsförvaltning har organiserat handläggandet av vuxenärenden där den enskilde har barn, att handläggas inom familjeenheten. Detta i syfte att säkerställa barnperspektivet i dessa ärenden. Utfallet av detta går ännu inte att utläsa vid inspektörernas granskning. I

utförardokumentation för de granskade ärendena i Skarpnäck finns information om barnen i majoriteten av ärendena hos Omsorgshuset i Stockholm AB eller Mira - stöd och behandling AB.

Dokumentation som på något sätt omfattar barnen finns inte hos utförarna i de granskade ärendena i Bromma som får sin insats ifrån det kommunala boendestödet i Bromma eller Sympati boendestöd AB. Det framgår inte av dokumentationen att information hos utföraren förs vidare till handläggare oavsett om informationen är av positiv eller negativ karaktär. I något fall finns information som ger en bild av oro för barnets situation utan att orosanmälan till socialtjänsten gjorts.

Slutligen kan inspektörerna konstatera att det behövs ett fortsatt utvecklingsarbete i staden för att stärka den enskildes självbestämmande och inflytande i handläggning och utförande av boendestöd.

Hemtjänst till vuxna med minderåriga barn - råder likställighet i stadsdelarna?

Hösten 2018 granskade funktionshinderinspektörerna om likställighet råder över staden när hemtjänst beviljas vuxna med

minderåriga barn. Hemtjänst är den vanligaste insatsen enligt SoL i Stockholms Stad för personer med funktionsnedsättning 0-64 år.⁸ Den 31 oktober 2017 hade 1727 personer, 995 kvinnor och 732 män, i åldern 0-64 år med funktionsnedsättning eller socialpsykiatriproblematik i staden, hemtjänst beviljad av kommunen.⁹ Granskning genomfördes vid beställarenhet funktionsnedsättning i stadsdelsförvaltningarna Skärholmen, Älvsjö och Östermalm. Granskningen omfattar samtliga identifierade pågående hemtjänstären den med barn i hushållet.

En person kan i resultatet ha flera olika typer av funktionsnedsättningar, flera olika former av hemtjänstinsatser och fler sysselsättningar än en. I kategorin kognitiv funktionsnedsättning ingår i denna granskning både autismspektrumstörningar, utvecklingsstörning, utmattningssyndrom och andra kognitiva nedsättningar som helt eller delvis motiverat beslut om stöd i form av hemtjänst. Hushållsgemenskap med annan vuxen kan innebära att den enskilde bor tillsammans med partner, vuxet barn över 18 år eller annan vuxen.

Granskningen omfattade totalt 32 ärenden varav 23 kvinnor och nio män. Detta utgör 16 procent av de tre granskade stadsdelsförvaltningarnas totala antal hemtjänstären den inom enhet för funktionsnedsättning. Kvinnorna i granskningen har en jämn åldersspridning, männen är med ett undantag, över 51 år. Ingen av de enskilda i granskningen var under 31 år.

Tabell : Ålder

Alder	Kvinnor	Män	Totalt
31- 40 år	6	1	7
41 – 50 år	9	0	9
51 – 60 år	8	8	16
Totalt	23	9	32

Den vanligaste typen av funktionsnedsättning i granskningen är rörelsenedsättning vilket gäller 26 personer, 20 kvinnor och sex män. En kognitiv funktionsnedsättning har 15 personer, 12 kvinnor och tre män. En man har syn- respektive hörselnedsättning.

⁸ Stockholms stad 2017. Socialtjänstrapport 2017 – En beskrivning av socialtjänsten i Stockholms stad

⁹ Socialstyrelsen 2017. Statistik om socialtjänstinsatser till personer med funktionsnedsättning 2017.

Tabell : Funktionsnedsättning

Funktionsnedsättning	Kvinnor	Män	Totalt
Rörelsenedsättning	20	6	26
Kognitiv funktionsnedsättning	12	3	15
Synnedsättning	0	1	1
Hörselnedsättning	0	1	1
Totalt	32	11	43

Hemtjänstinsatsen innefattar för 29 ärenden serviceinsatser (t.ex. städ eller tvätt), vilket beviljats 22 kvinnor och sju män.

Omvårdnadsinsatser har beviljats 11 kvinnor och fyra män. En kvinna och en man har beviljats omvårdnadsinsatser för barn. Sex kvinnor och fyra män har beviljats ledsagning i sitt hemtjänstbeslut.

Tabell: Typ av hemtjänstinsats

	Kvinnor	Män	Totalt
Service	22	7	29
Omvårdnad	11	4	15
Omvårdnad för barn	1	1	2
Ledsagning	6	4	10
Totalt	40	16	56

Av de granskade ärendena lever 14 personer, åtta kvinnor och sex män, i hushållsgemenskap med annan vuxen. Av dessa lever åtta tillsammans med en annan person som ingår i granskningen. 15 kvinnor och två män lever inte i hushållsgemenskap med annan vuxen. I ett ärende framgår inte denna uppgift.

Tabell : Hushållsgemenskap med annan vuxen

	Kvinnor	Män	Totalt
Ja	8	6	14
Nej	15	2	17
Framgår ej	0	1	1
Totalt	23	9	32

En av de enskilda har en SIP. Av de enskilda är 11 personer även aktuella för stöd på en eller flera andra enheter inom den egna stadsdelsförvaltningens socialtjänst. I 18 ärenden har handläggaren gjort hembesök. I 13 ärenden har den enskilde ett eller flera barn

som är aktuell inom socialtjänstens barn- eller ungdomsenhet på samma stadsdelsförvaltning. I 16 ärenden uppges det i beställningen av hemtjänstinsats till utföraren att det finns barn i hemmet.

Sjukersättning erhåller 14 av de enskilda, nio kvinnor och fem män. Sex personer förvärvsarbetar i någon utsträckning, fyra kvinnor och två män. Sex kvinnor är sjukskrivna. Fem kvinnor och en man har ekonomiskt bistånd.

Tabell : Sysselsättning/Ekonomi

	Kvinnor	Män	Totalt
Förvärvsarbete	4	2	6
Sjukskriven	6	0	6
Sjukersättning	9	5	14
Ekonomiskt bistånd	5	1	6
Arbetssökande	2	1	3
Studier	1	0	1
Framkommer ej	3	0	3
Totalt	30	9	39

Målgrupp

Det finns en upplevelse hos handläggarna att problematiken hos målgruppen förändras, det är idag inte ovanligt med aggressiv cancer, eller snabbt progressiva sjukdomsförlopp.

Anhörigperspektiv

Stadsdelsförvaltningarna Älvsjö, Skärholmen och Hägersten-Liljeholmen delar vid tiden för granskningen en heltidstjänst som anhörigkonsulent för personer under 65 år. Enligt ledningen på Östermalm har det varit få ärenden som fått stöd från anhörigkonsulenten, tjänsten har en längre tid varit vakant. Det framkommer vid dialogmöten med ledning och handläggare i granskningen ett behov av att lyfta frågan om anhörigperspektivet i större uträkning än vad som görs i nuläget. De flesta handläggarna på Östermalm har genomfört en webutbildning i anhörigstöd.

Stadsdelsförvaltningarna skiljer sig åt i bedömning om huruvida serviceinsatser ska beviljas när det finns hushållsgemenskap med annan vuxen. Även bedömning av hemtjänst som anhörigstöd och avlastning skiljer sig därmed åt.

Barnperspektiv

Granskningen omfattade 16 procent av de granskade stadsdelsförvaltningarnas totala antal hemtjänstären den inom funktionsnedsättning. Skillnaden är markant gällande hur stor andel av det totala antalet hemtjänstären den som har barn. Av de granskade ärendena lever 56 procent i delad hushållsgemenskap med en annan vuxen som ingår i granskningen, vilket för barnen i hushållet torde innebära en extra utsatt situation. I staden beräknas det utifrån granskningen finnas 270-300 hushåll med minderåriga barn där en vuxen person i ålder 18-65 år har insatsen hemtjänst.

Arbete pågår i de tre stadsdelsförvaltningarna med att implementera barnperspektivet i handläggningsprocessen. Detta är dock inte en helt okomplicerad process. Vid dialogmöten med de granskade enheterna framkommer olika svårigheter med arbetet. Det förekommer att föräldrar med funktionsnedsättning inte alltid vill att deras barn ska få information om att de har insatser i hemmet. På Östermalm har man i arbetsgruppen diskuterat huruvida matlådor är skäligt för att tillgodose behovet av måltid i barnfamiljer. I Älvsjö har handläggarna börjat med att fråga de enskilda om de själva har pratat med sina barn om att de ansöker om insatser. Ytterligare en utmaning för alla inblandade är att hemtjänstpersonalen inte är vana vid att arbeta i barnfamiljer.

Sammanfattningsvis befarar inspektörerna utifrån granskningens resultat att skillnaderna mellan stadsdelsförvaltningarna är för stora för att tillförsäkra enskilda med minderåriga barn en rättssäker handläggning och verkställighet av hemtjänst inom Stockholms stad. Insatsen hemtjänst för personer med funktionsnedsättning i ålder 0-64 år behöver utvecklas för att tillgodose såväl målgruppens som anhörigas behov. Inspektörerna har identifierat utvecklingsbehov som sträcker sig ifrån upphandling och vidare genom hela handläggningsprocessen inom myndighetsutövning till kompetensutvecklingsbehov hos handläggare och hemtjänstpersonal. Granskningen visar även att det inte råder en likställighet vid bedömning av hemtjänstinsatser. Olika heterna är bland annat synen på hemtjänst vid hushållsgemenskap, partners ansvar för barn och hushåll samt möjligheten till hemtjänst i assistansliknande form.

Analys av årets granskningar

Trygghet och säkerhet

Löpande dokumentation är viktig för den enskildes trygghet och säkerställer den beviljade insatsen. Årets granskningar visar att både journalföring i myndighetsutövning samt daganteckningar hos utförare behöver utvecklas.

I 2018 års granskningar framträder en bild av att stadsdelsförvaltningarna skiljer sig åt i bedömning om serviceinsatser kan beviljas när det finns hushållsgemenskap med annan vuxen. Även bedömning av behov för anhörigstöd och avlastning skiljer sig därmed åt. Inspektörerna efterfrågar en likställighet över staden då dagens bristande samsyn innebär en rättsosäkerhet för den enskilde och dennes anhöriga, vilket påverkar levnadsvillkoren för hushållets minderåriga barn. I Skärholmen identifieras goda exempel i flera utredningar där både förälders och partners situation bedömts ur ett helhetsperspektiv som föräldrar i sin nuvarande situation. Att i staden uppmärksamma barns särställning som anhörig kan vara ett sätt att säkerställa dessa barn och ungdomars eventuella behov av stöd. I arbetet behöver även barns rätt till båda sina föräldrar, oavsett funktionsförmåga, ingå. I höstens granskning identifieras stora könsskillnader i antalet ensamstående med barn.

I vårens granskning av boendestöd framkom att utföraren av insats i hemmet ofta tror att familjens hela situation är känd när insats beviljats. Detta kan göra att utföraren vid oro för barn avvaktar med att göra en orosanmälan. Inspektörerna befarar att så skulle kunna bli fallet även gällande barn till enskilda som beviljats hemtjänst.

I höstens dialogmöte med de granskade stadsdelsförvaltningarnas anhörigkonsulenter och barnrättssamordnare diskuteras insatsen hemtjänst och om stadens upphandlingsunderlag kan behöva en tydligare anpassning till målgruppen 0-64 år. För barnfamiljer, särskilt för ensamstående föräldrar med extra utsatthet som enda vuxen i hushållet, är det av största vikt att säkerställa att registerutdrag tagits på den personal som utför insatser i hemmet. Om så inte sker bör information om detta lämnas till den enskilde och dokumenteras i akten. Den enskilde kan inte förväntas ha kännedom om dessa teknikaliteter i skillnader mellan att ha stödinsatser direkt riktade till barnet (där registerutdrag ska tas) och att stödet är en del av den vuxnes beslut.

I granskningarna förekommer flera ärenden där företrädare eller anhöriga finns med vid möten med den enskilde och handläggaren

eller vid telefonsamtal med handläggaren. Inte i något av de ärenden som ingått i höstens granskning har fullmakt identifierats vilket ses som ett viktigt utvecklingsområde. Inspektörerna vill även påminna enheterna att informera om möjligheten till framtidfullmakt¹⁰ i de ärenden där det kan vara relevant t.ex. för personer med progredierande sjukdomar.

Självbestämmande och integritet

Det är viktigt att den enskilde har inflytande och är delaktig i hela handlägningsprocessen. För att säkerställa den enskildes självbestämmande och integritet behöver biståndsbeslut följas upp och stöd planeras över tid. Vid behovsbedömning av stöd i hemmet är hembesök ofta en förutsättning för att handläggaren ska kunna få en rättvis bild av situationen i hemmet gällande tillgänglighet, hjälpmedel och annat som kan påverka insats och behovsbedömning. Inspektörerna betonar handläggarnas ansvar att i beställning till utföraren ge tillräcklig information för verksamheten att utföra ett arbete av god kvalitet. Gemensamt för årets granskningar är att det i flera ärenden saknas långsiktig planering för den enskilde. Det saknas även rutiner för informationsutbyte mellan beställare och utförare vilket behöver utvecklas och säkerställas i staden.

För att kunna genomföra förändringsarbete tillsammans med den enskilde behövs god planering och tid. Ett gott exempel är Kungsholmen som beviljar tid för kartläggning vid nytt ärende för boendestöd. Det görs för att kunna få en samlad bild av den enskildes behov för att därefter göra en mer korrekt behovsbedömning. I forskning beskrivs vikten av att göra en kartläggning tillsammans med den enskilde för att på så sätt gemensamt komma fram till behovet. Detta förstärker möjligheten att bedömningar och beslut är förankrat hos den enskilde och baserat på den faktiska livssituationen.¹¹

Tillgänglighet

Årets granskade enheter har olika metoder för att säkra sin tillgänglighet för den enskilde vilket inspektörerna uppfattar vara prioriterat och väl fungerande. Stadsdelsförvaltningarnas myndighetsutövande enheter upplever att stadens kontaktcenter har en god avlastande funktion och är en väl fungerande service för de enskilda som ringer.

¹⁰ Lag (2017:310) om framtidsfullmakter

¹¹ Gunnel Andersson och Hjärdís Gustafsson. Boendestöd på papper– Boendestöd i praktiken. Stockholm Södertörn. FoU Södertörns skriftserie nr 152/17. 2017.

Det långsiktiga målet i Stockholm stads program för stöd till anhöriga är: *I Stockholm har alla anhöriga oavsett bakgrund och förutsättningar en bra livssituation och möjlighet att forma sina egna liv.* I programmet framkommer att om det finns minderåriga barn som berörs av det stöd den anhöriga får är det viktigt att uppmärksamma barnets situation. Barnets bästa ska särskilt beaktas när beslut rör dem och alla konsekvenser för barn ska alltid övervägas innan beslut fattas.¹² I samtliga dialogmöten med handläggare efterfrågas ett tydligare anhörigstöd för målgruppen anhöriga till personer med funktionsnedsättning eller socialpsykiatrisk problematik. Inspektörerna befarar att de som kan ha behov av anhörigstöd idag inte erhåller den information och det stöd som kan erbjudas.

I årets granskningar framkommer att utförare av insatserna boendestöd och hemtjänst behöver vara extra flexibla i sitt arbete för att kunna utföra stödet i de hushåll där det finns barn. Forskning visar att enskilda upplevt svårigheter att kombinera boendestöd och förvärvsarbete när insatsen endast erbjudits på dagtid.¹³

Helhetssyn och samordning

I årets granskningar saknas i de flesta ärenden uppgifter om daglig sysselsättning, pågående planering och samverkan med andra myndigheter eller samhällsaktörer. För att hålla god kvalitet i handläggningen krävs kontinuitet och en helhetssyn på den enskildes situation. I flera ärenden saknas beskrivning av varför just den ansökta sysslan är svår att genomföra för den enskilde på egen hand samt bedömning av om hjälpmedel eller bostadsanpassning skulle kunna tillgodose behovet. Bristen på uppgiftsinhämtning i utredningarna om stödsatser riskerar att begränsa den enskildes tillgänglighet till ett aktivt deltagande i samhället samt stöd till utveckling av egna färdigheter, då problemområden i vardagen inte identifieras av handläggaren.

För att få en helhetsbild av den enskildes situation behöver det framkomma i dokumentationen om hen är förälder till minderåriga barn. I årets granskningar saknas det i handläggningen ofta helt barnperspektiv samt ställningstagande till den vuxnes behov utifrån ett föräldraperspektiv. Det finns därmed en risk att barnets behov inte tillräckligt uppmärksammas. Det kan för barns utveckling få långsiktiga konsekvenser och även innebära stora och långsiktiga samhällskostnader. Forskning visar att det är de sammantagna

¹²Stockholms stad 2016. Program för stöd till anhöriga 2017-2020

¹³Gunnel Andersson, Hjärdís Gustafsson och Åsa Bringlöv. Boendestöd – Stockholm Södertörn Gotland. Delrapport: intervjustudie. FoU Södertörns skriftserie nr 133/15. 2015.

effekterna av olika riskfaktorer som samverkar när barn utsätts för försummelse eller våld. Riskfaktorer kan vara att barnets förälder t.ex. är ensamstående, har en funktionsnedsättning, är sjuk eller har en svår ekonomisk situation.¹⁴ Höstens granskningsresultat identifierar en grupp minderåriga i staden som lever i särskild utsatthet. I granskningen är 53 procent ensamstående varav 47 procent mammor och 6 procent pappor. I samma granskning har totalt 47 procent någon kognitiv funktionsnedsättning och 19 procent förvärvsarbetar i någon utsträckning.

Detta ser inspektörerna som en indikation på att arbetet med barnkonsekvensanalyser och barnchecklistor behöver säkerställas för att kunna väga in barnperspektivet i bedömningen inför biståndsbeslut för vuxna, inom funktionsnedsättning och socialpsykiatri i staden. Stockholms stads riktlinjer¹⁵ anger att det i förekommande fall är viktigt att beakta och utforma insatserna utifrån ett barnperspektiv i alla vuxenärenden.

Kunskapsbaserad verksamhet och effektivitet

Av SoL- insatserna inom området funktionsnedsättning 0-64 år i staden är hemtjänst den största insatsen¹⁶. Detta gör den till en viktig insats för målgruppen. I höstens granskning framträder en bild av hemtjänst som en liten, enkel och tämligen oprioriterad insats. Denna syn på insatsen kan innebära konsekvenser för den enskilde och dennes anhöriga. Hemtjänstinsatser i Stockholm stad tillhör organisatoriskt äldreförvaltningen. Insatsen är därmed i första hand inte upphandlad utifrån de olika behov som målgruppen 0-64 år med funktionsnedsättning har. Den är heller inte anpassad för de skilda livsförhållanden dessa individer kan ha.

I stadens brukarundersökning 2018 svarade 54 procent att handläggarens beslut är anpassat efter den enskildes behov.¹⁷ I granskningen har identifierats att genomförandeplanerna inte kontrolleras när de inkommer, insatsen följs inte upp under beslutstid och utredningarna är snävt begränsade till den insats som sökts. I många ärenden saknas fullständiga DUR-utredningar. Utredningsunderlaget för beslut blir då bristfälligt. Hemtjänst som insats behöver stärkas och få ett större utrymme som utvecklingsområde i Stockholm stad.

¹⁴ Starke, M. (2007). Barn som har föräldrar med utvecklingsstörning. Artikelnummer 2007-131-8. Stockholm: Socialstyrelsen.

¹⁵ Stockholms stad. Riktlinjer antagna av KS april 2002 reviderade av KF februari 2012. Handläggning av insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning.

¹⁶ Stockholms stad 2017. Socialtjänstrapport 2017 – En beskrivning av socialtjänsten i Stockholms stad

¹⁷ Brukarundersökning inom funktionsnedsättning 2018 hemtjänst, Stockholms stad

Slutord

Funktionshinderinspektörerna konstaterar efter årets intressanta granskningar att det behövs ett fortsatt utvecklingsarbete i staden för att säkerställa den enskildes självbestämmande och inflytande i de båda insatserna hemtjänst och boendestöd. Det behövs även ett fortsatt utvecklingsarbete i staden gällande likställighet över stadsdelsförvaltningarna för att garantera rättssäkerheten för invånare i behov av stödinsatser utifrån funktionsnedsättning eller sjukdom samt deras anhöriga.

I årets granskningar framträder en bild av att målgrupperna för insatserna förändras. Det innebär en utmaning för både beställare och utförare. Även vikten av att se över insatsernas utformning och krav redan vid upphandling framkommer i granskningarna. Såväl flexibilitet som kompetensbehov behöver säkerställas för att möta de nya målgrupperna och säkerställa individernas olika behov.

Inspektörerna har särskilt reagerat på de brister som identifierats gällande ofullständig dokumentation, bristande anhörigstöd, avsaknad av barnrättsperspektiv och insatsen hemtjänst låga status i arbetet.

Särskilt identifierade utvecklingsområden

- Helhetssyn vid handläggning. Dokumentation utifrån detta.
- SIP. Samverkan och långsiktig planering.
- Uppmärksamma alla barn i hushållet, även där det inte är vårdnadshavare som har biståndsbedömd insats eller barn som vistas deltid i hemmet eller de barn som idag inte kan vistas i den enskildes hem utifrån dennes sjukdom eller funktionsnedsättning.
- Barnperspektiv, barnets röst och barnkonsekvensanalys.
- Informera om barn i beställningar till utförare. Dialog med den enskilde om detta.
- Rutin angående fullmakt för närstående. Idag saknas detta eller saknas dokumentation i akt. Även information och rutin för framtidsfullmakt.

I granskningarna framträder även många goda exempel på stadsdelsförvaltningarnas etablerade rutiner och målinriktade kvalitetsarbete. Särskilt vill inspektörerna lyfta handläggarnas medvetenhet och intresse för det identifierade behovet av utvecklingsarbete. Inspektörerna har under året mött en efterfrågan av kompetensutveckling för att möta de nya utmaningarna med SoL-insatserna utifrån förändrade målgrupper i ett föränderligt samhällsklimat.

Uppföljning av tidigare granskningar

I denna årsrapport redovisas uppföljningar som gjorts av den granskning som genomfördes hösten 2017. Rinkeby-Kista, Enskede-Årsta-Vantör samt Hägersten-Liljeholmen stadsdelsförvaltningar granskades då på temat *Barns delaktighet och rätt att komma till tals i handläggning av LSS-insatser*.¹⁸

I Rinkeby-Kista pågår arbetet med beställningar, genomförandeplaner och uppföljningar. Enheten planerar att arbeta mer konkret med barnkonsekvensanalyser. Det ska framgå i utredning att varje barn beretts tillfälle att komma till tals. Enheten arbetar med att medvetandegöra vikten av att alltid träffa barnet vid utredning. Handläggarna har erbjudits möjlighet till vidareutbildning i kommunikationshjälpmedel.

I Enskede-Årsta-Vantör har barnhandläggarna haft en metoddag med fokus på delaktighet, granskningsresultatet som enheten fått samt hur arbetet kan utvecklas vidare. Vid en metoddag om barnperspektivet för alla handläggare på enheten, har en kvalitativ aktgranskning genomförts. "Spelet om mig" används nu vid utredning och uppföljning. Ett informationsbrev till barnet har tagits fram om syftet med mötet samt en kort presentation med bild på handläggaren som barnet ska träffa. Även ett brev riktat till barnet när ett beslut är fattat kommer att utvecklas. En rutin har skapats där handläggarna alltid frågar vårdnadshavaren om barnets kommunikation för att underlätta kommunikationen med barnet. Barnhandläggarna har i beställningar börjat skriva att genomförandeplan ska inkomma inom två veckor för att öka antalet genomförandeplaner. En boendegrupp har inrättats där komplexa barnärenden tas upp. Ett fortsatt arbete med SIP pågår på enheten.

I Hägersten-Liljeholmen har en metoddag genomförts utifrån granskningsrapporten. Syftet med metoddagen var att arbeta kring metoder för att säkerställa barnets delaktighet i utredningen. En biträdande enhetschef har anställts på enheten som är ärendansvarig vilket innebär ett närmare ledarskap för arbetsgruppen. Ledningen menar att granskningen var värdefull för att kunna föra ett fortsatt arbete kring att stärka barnperspektivet i utredningar där barn är aktuella för insatser.

¹⁸ Barns delaktighet och rätt att komma till tals i handläggning av LSS-insatser Dnr 3.4.2-767/2016

Planering 2019

Vår 2019

Psykisk ohälsa ökar bland unga. Unga vuxna 25-29 år står för den största ökningen, 115 procent, av de stressrelaterade sjukskrivningarna de senaste fem åren i Sverige. Beställare, utförare och strateger i staden uttrycker att klientgruppen inom stadens socialpsykiatri förändras vilket kan ställa andra krav på helhetssyn och samordning för handläggning, insatser och utförande.

Under våren 2019 kommer funktionshinderinspektörerna att genomföra en granskning som omfattar beställare inom verksamhetsområdet socialpsykiatri. *Helhetssyn och samordning- Stödet för enskilda 18-30 år med psykisk ohälsa, aktuella inom socialpsykiatri.* Syftet är att utifrån kvalitetskriterierna helhetssyn och samordning granska vilket stöd enskilda 18-30 år med psykisk ohälsa, aktuella inom socialpsykiatri, erhåller ifrån Stockholms stad. Granskningen avser att ge en överblick av den specifika målgruppen unga vuxna med psykisk ohälsa, vilka behov målgruppen har samt hur detta behov idag tillgodoses av staden. Granskningen omfattar även en översyn av hur intern och extern samverkan fungerar, i syfte att stödja målgruppen.

Höst 2019

Strateg för socialpsykiatri har under 2018 sammanställt en rapport där svårigheterna med insatsen stödboende inom socialpsykiatrin ringas in och insatsens mål och syfte förtydligas. Utifrån resultatet av denna rapport kommer inspektörerna att genomföra en granskning för att ytterligare stärka kvalitetsarbetet för enskilda i behov av stödboende eller bostad med särskild service.

Hösten 2019 genomför funktionshinderinspektörerna granskning av insatserna stödboende och bostad med särskild service inom socialpsykiatri. *Självbestämmande och integritet? Situationen för enskilda i stödboende eller bostad med särskild service inom socialpsykiatri.* Syftet är att utifrån kvalitetskriterierna självbestämmande och integritet granska handläggning och utförande av insats när enskilda beviljas boende inom socialpsykiatri. Granskningen avser att ge en överblick av den specifika målgruppen, dess behov och hur behovet tillgodoses. Vilka insatser har prövats innan? Vilket nätverksarbete sker i handläggning och utförande? Granskningen omfattar även en översyn av hur intern och extern samverkan fungerar, i syfte att stödja målgruppen.